

ALES sözel mantık

örnek ünitesi

Sıralama ve koşullu çıkarım

Ünite 01 | 15 Eylül 2026 | Sürüm 1.0

Bu ünite, bir metindeki yer ve sıra ilişkilerini görünür hâle getirerek gerekçeli sonuç çıkarmayı öğretir. Önce kuralları kısa notlara dönüştürecek, sonra olası sıralamaları daraltacak ve bir sonucun kesin mi, mümkün mü, imkânsız mı olduğunu ayırt edeceksiniz.

Bu ünitenin sonunda

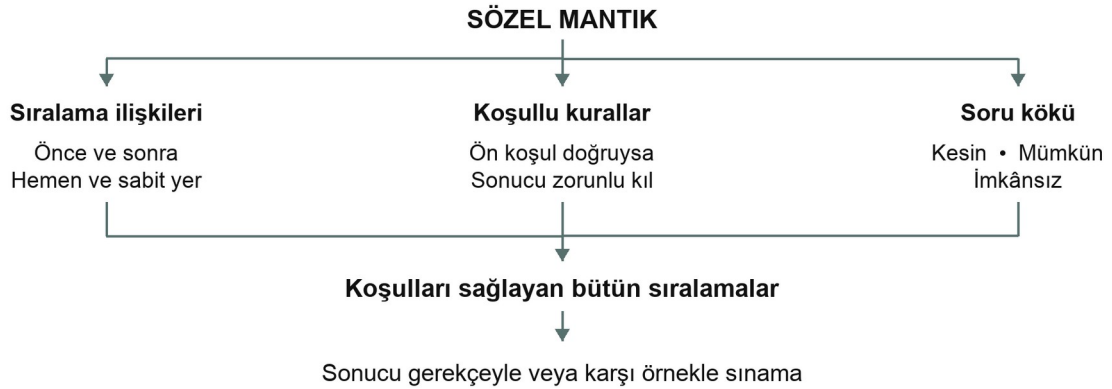
- “Önce” ile “hemen önce” ifadelerini ayırabilirsiniz.
- “Eğer” içeren bir kuralın hangi durumda ihlal edildiğini gösterebilirsiniz.
- Bir iddiayı bütün olasılıklarla veya tek bir karşı örnekle sınavabilirsiniz.

Güncel resmî çerçeve

ÖSYM'nin 2026 ALES Başvuru Kılavuzu, sözel testi sözel akıl yürütme becerisini ölçen 50 soruyla tanımlar. Sayısal test de 50 sorudur; sınavın toplam cevaplama süresi 150 dakikadır. Kapsam açıklaması belirli bir bölümün alan bilgisini esas almaz. [1]

“Sıralama” ve “koşullu çıkarım” bu örnek ünitenin öğretim başlıklarıdır. Kılavuzun kapsam bölümünde bu başlıklar için ayrı soru sayısı verilmez. Buradaki sorular, bu çalışma için oluşturulmuş eğitim kurgularıdır; ÖSYM sorusu veya resmî örnek değildir.

Kavram haritası

Kuralları okumak ve çözümünü kurmak

Bütün örneklerde sıralama soldan sağa ilerler. Her öge tam bir kez kullanılır; her sıraya yalnızca bir öge yerleşir. “Önce” veya “solunda” ifadesi, arada başka öge bulunmasına izin verir.

İfade	Doğru okuma	Karıştırılmaması gereken
A, B’den önce	A’nın sıra numarası daha küçüktür.	A ile B’nin bitişik olması gerekmez.
B, A’nın hemen ardından	AB bir bloktur; araya öge girmez.	BA aynı blok değildir.
A üçüncü sırada	Üçüncü yer yalnız A’ya ayrılır.	Diğer yerler henüz belirlenmez.
A ilk sırada değil	Birinci yer A’ya kapalıdır.	A’nın hangi yerde olduğu tek başına bilinmez.
P ise Q	P gerçekleştiğinde Q da gerçekleşmelidir.	Q gerçekleşti diye P zorunlu olmaz.

Koşullu kuralın dört durumu

P ve Q, doğru veya yanlış olabilen iki ifadedir. “P ise Q” kuralı yalnızca P doğru, Q yanlış olduğunda bozulur. Aşağıdaki tablo tek başına bu kuralın değerlendirmesidir; sorudaki diğer kurallar da ayrıca sağlanmalıdır.

P	Q	P ise Q kuralı
Doğru	Doğru	Sağlanır
Doğru	Yanlış	İhlal edilir
Yanlış	Doğru	İhlal edilmez
Yanlış	Yanlış	İhlal edilmez

Geçerli çıkarım:

P doğruysa Q doğrudur. Q yanlışsa P de yanlıştır; çünkü P doğru olsaydı Q’yu zorunlu kılardı. Buna karşıt ters çıkarım denir. P’nin yanlış olması ise Q’nun doğruluğunu tek başına belirlemez.

Beş adımlı çözüm yolu

- 1. Yerleri açın.** Kişi veya nesne sayısı kadar sıra oluşturun.
- 2. Sabitleri ve blokları yerleştirin.** Önce sabit yerleri, ardından “hemen” ilişkilerini işleyin.
- 3. Koşulları dallara ayırın.** Ön koşulun doğru olduğu ve olmadığı durumları ayrı inceleyin.
- 4. Çelişen dalları eleyin.** Bir kuralı bozan sıranın hangi kuralla elendiğini söyleyin.
- 5. Soru köküne dönün.** Kesinlik için her geçerli sıra; mümkünlük için en az bir sıra; imkânsızlık için hiçbir geçerli sıra ölçütünü kullanın.

Senaryo 1 Atölye sunumları

Beş kişi A, B, C, D ve E, bir atölyede art arda sunum yapacaktır. Her kişi bir kez sunum yapar; sıralar 1'den 5'e kadardır.

1. A, B'den önce sunum yapar.
2. D, C'nin hemen ardından sunum yapar.
3. E son sırada değildir.
4. B, D'den önce sunum yapar.

Soru: Hangi iki kişinin yeri kesinleşir? E hangi sıralarda olabilir?

Adım adım çözüm

1. **CD bloğunu kurun.** D, C'nin hemen ardından geldiği için C ile D'nin arasına kimse giremez.
2. **B'nin bloktan önce olduğunu görün.** B, D'den öncedir. D'nin hemen önündeki yer C'ye ait olduğundan B, C'den de önce olmalıdır.
3. **Ana zinciri yazın.** A da B'den önce olduğundan dört kişinin görelisi sırası A, B, C, D'dir. Bu zincirde yalnız C ile D bitişik olmak zorundadır.
4. **E'yi aralıklara yerleştirin.** E; A'nın önüne, A ile B'nin arasına veya B ile C'nin arasına girebilir. C ile D'nin arası blok nedeniyle, D'nin sonrası da E'nin son olamaması nedeniyle kapalıdır.

Bütün mümkün sıralamalar

Her satırda ilk harf birinci, son harf beşinci sıradadır.

No	Sıralama
1	A B E C D
2	A E B C D
3	E A B C D

Sonuç: C her durumda dördüncü, D beşincidir. E ise birinci, ikinci veya üçüncü olabilir. "E ikinci olabilir" doğrudur; "E kesinlikle ikincidir" doğru değildir.

Ek koşulla daraltma

B'nin ikinci olduğu ayrıca verilirse yalnız A B E C D kalır. Dolayısıyla E üçüncü olur. Bu yeni bilgi sadece bu alt soruya aittir; ana sorunun bütün sıralarına taşınmaz.

Kontrol: 120 aday sıralamanın 3'ü bütün kuralları sağlıyor. Programın bulduğu üç sıra, yukarıdaki aralık çözümüyle aynıdır.

Senaryo 2 Kısa film gösterimleri

K, L, M, N ve P adlı beş kısa film birer kez gösterilecektir. Gösterim sıraları 1'den 5'e kadardır.

1. M üçüncü sıradadır.
2. K, L'den öncedir.
3. K birinci sıradaysa N beşinci sıradadır.
4. P beşinci sıradaysa L ikinci sıradadır.

Soru: P son sırada olabilir mi? N son sıradaysa K mutlaka birinci midir?

Adım adım çözüm

1. M'yi yerleştirin. Üçüncü yer M'ye ayrılır. K, L'den önce olduğundan K son sırada olamaz.

2. P'nin son olduğunu varsayın. Bu durumda L ikinci olur. K, L'den önce olduğu için K birinciye yerleşir. K birinci olunca N de son olmak zorundadır. Beşinci yere hem P hem N yerleşemeyeceğinden varsayım çelişir. P son olamaz.

3. K'nın yerlerine göre dallanın. K için geriye 1, 2 ve 4 kalır. K birinciye N beşinci olur; L ile P ikinci ve dördüncü yerleri paylaşır. Böylece iki sıra çıkar.

4. Diğer iki dalı tamamlayın. K ikinciye L dördüncü veya beşincidir; P'nin son olamamasıyla üç sıra kalır. K dördüncüyse L beşincidir; N ile P ilk iki yeri paylaşır ve iki sıra daha çıkar.

Bütün mümkün sıralamalar

K'nın yeri	Sıralamalar	Adet
1	K L M P N K P M L N	2
2	N K M P L P K M L N P K M N L	3
4	N P M K L P N M K L	2

Koşulu ters çevirmeme

P K M L N sırası bütün kuralları sağlar: N son sıradadır ama K ikinci sıradadır. Bu tek karşı örnek, "N son ise K birincidir" iddiasını çürütür. K'nın birinci olmaması, N'nin son olmasını yasaklamaz.

Sonuç: P son olamaz. N son olduğunda K'nın birinci olduğu kesinleşmez. Kontrolde 120 aday sıradan 7 geçerli sıra bulundu.

Senaryo 3 Sergi durakları

Bir ziyaretçi A, B, C, D, E ve F duraklarını birer kez gezecektir. Ziyaret sıraları 1'den 6'ya kadardır.

1. A, C'den önce ziyaret edilir.
2. D, B'nin hemen ardından ziyaret edilir.
3. E, F'den önce ziyaret edilir.
4. D dördüncü sıradadır.
5. E birinci sıradaysa C altıncı sıradadır.
6. E birinci sırada değilse A ikinci sıradadır.

Soru: İlk ve son durak kesinleşir mi? Hangi durakların yeri değişebilir?

Adım adım çözüm

1. Sabit bloğu yerleştirin. D dördüncü ve B'nin hemen ardından olduğu için B üçüncü olur. Şablon: boş, boş, B, D, boş, boş.

2. E'nin birinci olmadığı dalı açın. Son kural A'yı ikinci yere koyar. C, E ve F için yalnız 1, 5 ve 6 kalır. E birinci olamaz; E, F'den önce olduğundan E beşinci, F altıncı olmak zorundadır. Böylece C birinciye kalır.

3. Çelişkiyi adlandırın. Bu yerleşimde C birinci, A ikinci olur. Oysa A'nın C'den önce olması gerekiyordu. Dolayısıyla E'nin birinci olmadığı dalın hiçbir geçerli sırası yoktur.

4. E'nin birinci olduğu dalı tamamlayın. E birinci olduğunda C altıncı olur. B üçüncü, D dördüncüydü. A ve F ikinci ve beşinci yerleri iki farklı biçimde paylaşabilir; iki yerleşim de bütün kuralları sağlar.

Bütün mümkün sıralamalar

No	Sıralama
1	E A B D F C
2	E F B D A C

Sonuç: E birinci, C altıncı, B üçüncü ve D dördüncüdür. A ile F, ikinci ve beşinci yerleri değişebilir. İlk dalda geçici olarak yazılan "A ikinci" bilgisi elenen dalla birlikte bırakılmalıdır; ikinci geçerli sırada A beşincidir.

Kontrol: 720 aday sıradan 2'si geçerlidir. "E birinci değil" ek koşulunda geçerli sıra sayısı 0'dır.

Alıştırma 1 ve 2

Her soruda yalnız o sorunun kurallarını kullanın. Her öge bir kez yer alır ve her sıraya bir öge yerleşir. Önce seçenekleri kapatıp kendi yerleşiminizi kurabilirsiniz.

Alıştırma 1 Duyuru sırası

H, J, K ve L adlı dört duyuru 1'den 4'e kadar sıralanarak okunacaktır.

1. H, J'den önce okunur.
2. L, K'nin hemen ardından okunur.

Aşağıdaki sıralamalardan hangisi kurallara uygundur?

- A) H K J L
- B) J H K L
- C) K H L J
- D) K L H J
- E) H L K J

Çalışma alanı

Alıştırma 2 Kısa konuşmalar

P, Q, R, S ve T birer kez, 1'den 5'e kadar sıralanan kısa konuşmalar yapacaktır.

1. P, R'den önce konuşur.
2. Q üçüncü sıradadır.
3. T, S'nin hemen ardından konuşur.

Aşağıdakilerden hangisi kesinlikle doğrudur?

- A) P birinci sıradadır.
- B) S birinci sıradadır.
- C) R beşinci sıradadır.
- D) T beşinci sıradadır.
- E) P ile R yan yanadır.

Çalışma alanı

Alıştırmalar 3 ve 4

Alıştırma 3 Dosya incelemeleri

A, B, C, D ve E dosyaları birer kez, 1'den 5'e kadar sıralanarak incelenecektir.

1. C üçüncü sırada incelenir.
2. A, B'den önce incelenir.
3. A birinci sırada incelenirse E beşinci sırada incelenir.

E'nin beşinci, A'nın ikinci sırada incelendiği biliniyorsa B kaçınıcı sıradadır?

- A) 1
- B) 2
- C) 3
- D) 4
- E) 5

Çalışma alanı

Alıştırma 4 Ses kaydı sırası

V, W, X, Y ve Z metinlerinin ses kayıtları birer kez, 1'den 5'e kadar sıralanarak alınacaktır.

1. X ikinci sırada kaydedilir.
2. W, Y'den önce kaydedilir.
3. Z, V'nin hemen ardından kaydedilir.
4. W birinci sıradaysa Y beşinci sıradadır.

Üçüncü sırada hangi metnin kaydı alınır?

- A) V
- B) W
- C) X
- D) Y
- E) Z

Çalışma alanı

Alıştırma 5 ve 6

Alıştırma 5 Raf düzeni

A, B, C, D ve E kitapları bir rafta soldan sağa 1'den 5'e kadar numaralanan yerlere birer kez yerleştirilecektir.

1. B, D'nin solundadır.
2. C, A'nın hemen sağındadır.
3. E en solda değildir.
4. D beşinci sıradaysa B ikinci sıradadır.

E, kaç farklı sıra numarasına yerleşebilir?

- A) 1
- B) 2
- C) 3
- D) 4
- E) 5

Çalışma alanı

Alıştırma 6 Laboratuvar gösterileri

K, L, M, N, P ve R gösterileri birer kez, 1'den 6'ya kadar sıralanarak yapılacaktır.

1. N dördüncü sıradadır.
2. N, M'nin hemen ardından yapılır.
3. K, L'den önce yapılır.
4. P, R'den önce yapılır.
5. P birinci sıradaysa L altıncı sıradadır.

L'nin altıncı sırada olmadığı biliniyorsa ilk sırada hangi gösteri yapılır?

- A) L
- B) K
- C) M
- D) P
- E) R

Çalışma alanı

Alıştırmaların gerekçeli çözümleri

Alıştırma	1	2	3	4	5	6
Cevap	D	E	D	A	C	B

Alıştırma 1 Bloku korumak

Doğru cevap D. K ile L'nin arasına öge giremez ve K önce gelmelidir. A ile C seçenekleri bu bloğu ayırır; E seçeneği bloğun yönünü ters çevirir. B seçeneğinde J, H'den önce gelir. D seçeneği K L H J ise iki kuralı da sağlar.

Ana koşulları sağlayan bütün sıralar: H J K L, H K L J ve K L H J. Seçeneklerde bunlardan yalnız sonuncusu vardır. Bir sıralamanın geçerli olduğunu göstermek için her kuralı tek tek kontrol etmek yeterlidir.

Alıştırma 2 Kesinliği sınamak

Doğru cevap E. Q üçüncü sıradayken ST bloğu yalnız 1-2 veya 4-5 aralığına yerleşebilir. Diğer iki yer P ile R'ye kalır. P önce olduğundan iki sıra çıkar: P R Q S T ve S T Q P R. Her iki sırada P ile R yan yanadır.

A ve D seçenekleri P R Q S T diziliminde, B ve C seçenekleri S T Q P R diziliminde doğrudur. Hiçbiri iki dizilimin tamamında doğru değildir. “Kesinlikle” sözcüğü, tek bir örneği yeterli kanıt saymamamızı gerektirir.

Alıştırma 3 Ek koşulu uygulamak

Doğru cevap D, yani dördüncü sıra. A ikinci, C üçüncü, E beşinci olduğunda birinci ve dördüncü yerler B ile D'ye kalır. A, B'den önce olduğu için B birinci olamaz. B dördüncü, D birinci olur: D A C B E.

“A birinciyse E beşinci” kuralının ön koşulu bu soruda gerçekleşmez. E'nin beşinci olması A'yı birinci olmaya zorlamaz; verilen A ikinci bilgisiyle bir çelişki yoktur. Ana koşullarda 8 geçerli sıra varken iki ek koşulla yalnız 1 sıra kalır.

Çözüme geri dönme işaretleri

Alıştırma 1'de hata yaptıysanız “hemen” ifadesini blok olarak işaretleyin. Alıştırma 2'de hata yaptıysanız kesinlik ile mümkünlüğü yeniden ayırın. Alıştırma 3'te hata yaptıysanız koşullu kuralın yönünü ve soru kökündeki ek bilgileri ayrı yazın.

Alıştırmaların gerekçeli çözümleri devam

Alıştırma 4 Zorunlu ilk yeri bulmak

Doğru cevap A, yani V. X ikinci sıradadır. V birinci olsaydı hemen ardından gelen Z ikinci olmak zorunda kalırdı; bu yer doludur. Z birinci olamaz çünkü önünde V olmalıdır. Y birinci olamaz çünkü W'den sonra gelir. X de zaten ikincidir. Dolayısıyla W birincidir.

W birinci olunca koşullu kural Y'yi beşinci yapar. VZ bloğu üçüncü ve dördüncü yerlere yerleşir. Tek geçerli sıra W X V Z Y olur; üçüncü sırada V vardır.

Alıştırma 5 Konumları saymak

Doğru cevap C, yani 3 farklı konum. D beşinci olsaydı B ikinci olurdu. A ile C için kalan 1, 3 ve 4 yerlerinde AC bloğu yalnız 3-4'e sığardı; E birinciye kalır ve kural bozulurdu. Bu nedenle D beşinci olamaz.

AC bloğu 1-2'deyse kalan B, D, E için yalnız B D E uygundur. AC 2-3'teyse ilk yere, E ilk olamadığı ve D'den önce B gerektiği için B gelir; D dördüncü, E beşinci olur. AC 3-4'te olursa D beşinciye zorlanır ve dal elenir. AC 4-5'teyse ilk üç yer B D E, B E D veya E B D olabilir; sonuncusu E ilk olduğu için elenir.

Böylece bütün sıralar A C B D E, B A C D E, B D A C E, B D E A C ve B E D A C olur. E'nin aldığı farklı sıra numaraları 2, 3 ve 5'tir. Geçerli sıra sayısı 5 olsa da sorulan farklı konum sayısı 3'tür.

Alıştırma 6 Karşıt ters çıkarım

Doğru cevap B, yani K. “P birinciye L altıncı” kuralı ile “L altıncı değil” bilgisi birlikte, P'nin birinci olamayacağını gösterir. N dördüncü, M onun hemen önünde üçüncüdür. İlk sırada L olamaz çünkü önce K gelmelidir. R de olamaz çünkü önce P gelmelidir. Böylece ilk sıraya yalnız K kalır.

Ana koşulları sağlayan 5 sıradan, L'nin altıncı olmadığı iki sıra kalır: K L M N P R ve K P M N L R. İkisinin de ilk harfi K'dır. L'nin son olmadığı bilgisi kaldırılırsa P ile başlayan sıralar yeniden mümkün olur.

Kendi çözümünüzü değerlendirin

Her alıştırmada yalnız harfi bulmakla yetinmeyin: belirleyici kuralı bir cümleyle yazın. Kesinlik iddiasında tüm dalları kapatabiliyor, mümkünlük iddiasında geçerli bir sıra gösterebiliyor musunuz? Bu kontrol bir çalışma önerisidir; ALES puanı veya başarı tahmini değildir.

Doğrulama ve kaynak notları

Bu örnek ünite bir mantık becerisinin ilk öğretim pilotudur. Üç çözümlü senaryo ve altı bağımsız alıştırma bu görevde oluşturuldu. ÖSYM sorularından metin, seçenek veya senaryo aktarılmadı. ÖSYM'nin güncel soru duyurusu soruların telif durumunu ayrıca açıklar. [2]

Sayısal kontrolün sonucu

Kurgu	Aday sıra	Geçerli sıra
Senaryo 1	120	3
Senaryo 2	120	7
Senaryo 3	720	2
Alıştırma 1	24	3
Alıştırma 2	120	2
Alıştırma 3	120	8
Alıştırma 4	120	1
Alıştırma 5	120	5
Alıştırma 6	720	5
Toplam	2184	36

Program her kurguda bütün olası sıralamaları oluşturup kuralları tek tek sınadı. Aynı adaylar iki ayrı kural gösterimiyle değerlendirildi ve sonuçlar elle çıkarılan tam kümelerle karşılaştırıldı. Altı alıştırmanın tek doğru seçeneği ile metindeki 12 çıkarım kontrolü geçti.

Tablodaki sayılar ana kurallara aittir. Alıştırma 3'ün ek bilgileri 8 sırayı 1'e; Alıştırma 6'nın ek bilgisi 5 sırayı 2'ye indirir. Tam listeler ve tekrar çalıştırma yönergesi, teslimattaki Doğrulama-Ozeti.md dosyasındadır.

Kontrolün sınırı: Program, yazılan kuralların mantıksal sonuçlarını denetler. Gerçek sınav güçlüğü, öğrenme etkisini, bütün yayınlar karşısında özgünlüğü veya satış talebini kanıtlamaz. Bağımsız alan editörü ve gerçek okuyucu incelemesi henüz yapılmamıştır.

Kaynaklar ve erişim tarihi

[\[1\] ÖSYM 2026 ALES Başvuru Kılavuzu](#)

Bölüm 3.1, basılı sayfa 15 (PDF sayfa 18): test kapsamı ve soru sayıları. Bölüm 1.3, basılı sayfa 1 (PDF sayfa 4): toplam süre. Kılavuza ÖSYM'nin 2026 ALES/2 kılavuz sayfasından erişildi. Erişim: 15 Eylül 2026.

[\[2\] ÖSYM 2026 ALES 2 soru kitapçığı duyurusu](#)

Duyuru tarihi 2 Ağustos 2026. Soru paylaşımı ve telif açıklaması için incelendi. Erişim: 15 Eylül 2026.

Kullanım önerisi: İlk okumada senaryoları izleyin; ikinci okumada çözümleri kapatıp alıştırmaları çözün. Önerilen toplam çalışma süresi 55-75 dakikadır. Bu süre ölçülmüş veri değil, başlangıç planlama varsayımdır.